

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

15 Octobre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 307

ABONEMAN:

Seneliği [24Nusha] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene
15 Teşrinievel 1930

lanlarının şeyvetini tatmış ve kaç defalar, onu vefasız ve zalim vir hayal gibi görmüştü.

Maria :

— Teşekkür ederim, dedi .

Ve peçesinin ucunu kaldırarak, parlak gözleriyle Andrea ya baktı.

Çok güzel görünüyordu. Gözlerinin çevresi sıhah ve cazipti. Fakat göz bebekleri, pek nafiz bir ateşle parlıyorlardı. Saçlarının titrek kâkülleri, esmer ve mavimsi sünbüller gibi, şakaklarında titriyorlardı.

Hür ve geniş alnı, parlak beyazlığıyla insanın gözünü alıyordu.

İlce ve belirsiz çizgileri, aşkın ve ızdırabınebedî şulesiyle, maddeliklerinin bir kısmını kaybetmişlerdi.

Maria . güllerin saplarını peçesine sardı ve uçlarını dikkatle düğümledi, sonra yüzünü demefin arasına sokarak uzun uzun kokladı. Gül, demetini, şa'irin ismi yazılı olan sade taşın üstüne braktı . Ve tavrı öyle bir hal aldı ki Andrea bunu asla anlayamadı.

Endymion [1] şairi John Keats [2] ın mezarını aramak için ileriye doğru yürüdüler. Andrea, geriye dönerek sure doğru bakan Maria ya sordu :

— Bu gülleri nereden buldun ?

Maria tebessüm ediyordu, fakat gözleri yaşlarla doluydu.

— Kar yağdığı gece getirdiğin güller, inanmıyormusun ?

Akşam rüzgârı uyanıyordu, sema ve ufuk esmerleşiyor ve gurubun aksiziyalarile kızarmış bir bulut ufka doğru süzülüyordu. Sıralanmış serviler bu aksiziyalarla süslenerek daha büyük ve daha esrarengiz görünüyorlardı. Ortadaki

yolun başında duran Psichee [3] nin heykeli, bir et solgunluğuna bürünmüştü. Taflan ağaçları, erguvanî kubbeler gibi görünüyorlardı. Ceztio ehramı nın üstünde, hilâl şeklinde beliren ay, âsude bir körfezin suları gibi derin ve mavi olan bir semaya doğru yükseliyordu.

Ortadaki yoldan yürüyerek parmaklığa kadar indiler, Bağçıvanlar, derin sükûn içinde , ellerini süzgeçli tenekeleri muttarit ve devamlı bir hareketle sallayarak divar boyunca uzanıp giden ağaçlara ve çiçeklere, hâlâ su dökmekle meşguldurlar. Diğer iki adam, ellerinde tuttukları yaldızlı ve kadifeli bir matem örtüsünü kuvvetle silkiyorlardı. Ve tozlar pırıldayarak uçuyordu . Aventino dan bir çan sesi geliyordu.

Maria ızdırabını yenemiyerek aşkının koluna asıldı. Her adımda , toprağa basmayacağını his ediyor, her adımda kanının yolun üstüne akacağını zan ediyordu; ve arabaya binince, aşkının omuzunda hıçkırarak ümitsiz göz yaşları döktü :

— Öliyorum.

Fakat, Maria ölmüyordu; ve o ölmüş olsaydı, onun için daha iyi olacaktı.

İhsan Sacid

Hamis: 242 numarolu İctihad, da d' Annungio mekalesini de ukuyun İctihad

İHTİYAR MUHARRİR

Muharriri : Hüseyin Rahmi

Ma'bad

İhtiyar muharrir şaşkınca, ince bir tebesümle mahcubiyetini örtmeye uğraşarak bir tarafa büzülüb oturur. Melûl hakışlarla dinler, dinler bir iki parlak sözle zekâsını isbat için fırsat bekler. Nihayet hafif çıkırcık gıcirtısı gibi cılız bir sesle atılır. Lâkırda ağzında yarım kalır. Kimse ehemmiyet vermez. Susar.

[3] Şehvet ilâhının sevdiği güzel yanan kızı. (Kadim Yunan esatir bahsına müraca'at).

[1] Sema ilâhının sevdiği güzel çoban. (Kadim Yunan efsane ve esatir tarihine müraca'at).

[2] Pek genç ölen İngiliz şairlerinden , (Dün - yada, yalnız üç şey vardır: birincisi, şî'r okumak, ikincisi şî'r yazmak, üçüncüsü de şî'r yaşamaktır.) diyen hassas şa'ir budur.

Bir gün odaya onun gibi emekdarlardan yaşlı bir mürettib girdi. İhtiyar muharririn hazin duruşundan müte'essir olarak hey'eti tahririye müdirine :

— Efendim Umran Âli Beği takdim ederim.

Gene müdir elindeki kağıtdan bir lahze gözlerini ayırır. İhtiyarı süzerek :

— Teşekkür ederim. Efendi baba.. Sizden bir az şikâyetiimiz var. Mekaleleriniz pek uzun hemde gücenmeyiniz . Bir kova suya yükstük dolusu süt akıtiyorsunuz. Sahibi imtiyaz emekdarlığımıza hürmeten yazılarınızın arasına gèzeteye geçirilmesini emrediyor. Lâkin çok kısaltmalısınız. Ma'rifet küçük bir cümleye derin ma'nalar sıkıştırmaktadır. Eski Ahmet Midhat Efendi, kırk anbar zamanları geçdi . Şimdi vakitte, nakitte, yazıda, mütale'ade her şeyde tasarruf aranıyor. İfadenizden eski mufasssal edaları kaldırmınız. İbarelerinizde kaba bir vuzuh var. . Bir az (Senbolik) olsanız. Tetabui' izafat ve ağır terkipler ibtilâsından, Namık Kemal devri klişelerinden kurtulamıyorsunuz.

Müdir yine elindeki kâğıdı tashihe daldı.

Öteden söze genç bir mnharrir atılarak :

— Orhan Fethinin bu hafta Celâdetde in-tişar eden (Vicdanının isyanı) mekalesini okudunuz mu ? bu çocuk tayyare uçuşile yükseliyor. Satırarında, kelimelerinde size nabzının hareketlerini, kanmın devranını, sinirlerinin galeyanını bis etdiriyor.

Umran Âlinin cebinde yine uzun bir mekale vardı. Çıkarıp vermeye sıkıldı. Yukarıki genişlik parçalara doğru daralan bu çakşır pantolonluların, salapurya ıskarpınli bu duztabanların, bıyıksız dudaklarından fıskıran bu mağrur sözlülerin' ihtiyarlara müstehase diyen bu anud, haşın, saygısız, insafsız yeni neslin içinde kendini şapşal elbisesi, pos bıyıkları, buruşuk suratile zevallı bir garibüddiyar buldu. Ne kendi sözünü onlara beğendirmek ne de onlarınkinden bir lezzet alabilmek kabil olamayacağını anladı. Dudakların istihzalarına karşı muzmihl, nazarların bikaydisi altında maheub, sönük, bezgin sessizce odadan çıkdı. Kapıyı örtelken içeriden kopan kakhahalar arasında küstah bir sesin :

— Bari anlasada artık yazmasa ...

Dediğini duydu ...

Bütün teessürü buğazına bir gıcık düğümile toplandı. Ağlaması öksürüğe karışdı. Ye'sini yenmek lâzımdı. Çünkü parası yokdu. Daha

idare me'murının huzuruna çıkacakdı. Hocasından titreyen bir mekteb çocuğu tereddüdlerle idare odasına girdi

İri vücutlu, firenk sakallı idare me'muru odaya bir banka hey'beti yeren yüksek kasanın önünde duruyordu. Göz göze geldiler. me'mur hemen nazarını çevirdi. Çünkü o, para istemeye gelenleri bakışlarından anlayan tecrübeli bir psikoloğdu.. Bir dilenci tevazu'ile yüzüne dikilen nazarların zelil istirhamı ö, nünde derhâl suratı asarak başka yana döner, görmemezlige gelirdi..

Ne verdiği selâmı alan, nede şuraya buyurunuz, diyen oldu. İki kâtip masalarında abone kayd ediyorlar, ilân makbuzları dolduruyorlar, bir çok suallerle muraca'at edenlere defterlere bakarak cevaplar veriyorlardı. Giren çıkan çokdu.

Kırk bes senedir sakalını bu matba'a degirmeninde ağartan Umran Âli şimdi orada müstakil bir tufeyli vaz'iyetinde kaldı. Nihayet yine o ihtiyar mürettip imdadına yetişerek muharririn istihkakını almaya gelmiş olduğunu idare me'muruna ihtara vesatet etdi.

M'emur bugün te'diye günümüz değildir. Kapatacak hesaplarımız var. Öbür hafta teşrif etsinler .

dedi.

O akşam Umran Âli eikârlandı. Yosunlu sokağın loşluğuna bakan penceresi önüne bayat hazırlap, bir kaç zeytin ve pasdırma kırpintisından ibaret işret tepsisini kurdu. Dört beş dane atıştırdırdı, Kışlayan dımağına rakıdan hararet, sinirlerine uyanma bekleyorken zavalının her kadehten sonra göz kapakları daha ziyade düşüyor, zaten müsevveş zihni vuzuhunu büsbütün gaib ediyordu. Fakat hazin bir neşenin hümmarı beynini sardı. Boğulan hissi hakikat alemini gözleri önünde yavaş yavaş siliyor, şimdi o kendini kadir, çevik bir kalem san'atkârı buluyordu. Yarın. gençlere karşı ateş açacak ebediyen meşhur kalacak bir kaç makale ile hepsini yere sererek edebiyatı bu son devir tahribkarlarından kurtaracakdı.

Adeta vecde geldi. Titrek ellerile dört beş cümle karaladı. Birini bitirmeden ötekine atladı. Hiç birinde ma'na, insicym, rabt yok gibiydi.

Zaif midesi artık işret de kaldırmıyordu. Bir

kaç kadehden sonra edebiyat ve şirde ken - dini bir Napoléon görmek vehm ve ruyası içinde sızdı. Zevcesi onu sefil döşegine naklettiği zaman artık vücudündeki ispirto sobası sönmüş zevallıyı hafif bir titreme almışdı. Ayaklarına sıcak mangal kapağı koydu. Yorganını sıkıştırdı.

Ertesi günü uyandı. Dünkü macerayı bir az alaca hatırlayordu. Hiç unutamadığı bir hakikat vardı: her günün maişet ihtiyacı. Bu müzayekanın siyah sütunu, karşısına dikildi. Yaşamak için gıda ve onu tedarik içinde yazmak lâzımdı.

[Bitmedi]

YENİ LİSANCILAR ve ZİYA GÖKALPIN FİKİR MENBALARI

V

1 — İhtiyaca ve lüzumuna göre bir dil için yabancı dillerden lûgat almak zaruridir. fakat Türkçeye ma'kul ve mantık ihtiyaçlar sevkile kelime alınmamış, Arapça ve Acemce'nin bütün lûgatleri onun içine boşaltılmıştır. Türkçenin üç lisandan mürekkep olduğu kanaatı bu hadiseyi çok açık bir surette ifade eder. Şu halde bu

hadise alelâde dinî, medenî veya bedî'î ihtiyaç ve sa'ikle lûgat ve tabir almadan başka mahiyette bir şeydir. Hal böyle iken, yabancı ve lüzumsuz unsurların Türklerin fikri ve içtimai edebî, menfaatı namına tasfiyesi labüd iken yeniden yabancı bir dilden veya Türk lehçesinden kelime almak ve bunu düşünmek tabî'îdir ki fayda te'min edemezdi. Necip Bey bu fikirde idi. Ancak yazı diline konuşulan dildeki Türkçe unsurların alınmasını iltizam ve tavsiye ediyordu. Diğer lehcelerden kelime alınmanın aleyhinde idi. Bunu (kuru bir ağacı yeşertmeğe) benzediyordu. [1]

Bu nokta Necip Asım beyin düşüncelerine de temamilen muhaliftir. [2]

[1] Şeref Beye açık mektup. Ahenk Ağustos 316

[2] Asım Bey lûgat alınacak menba'ları şöyle tesbit ediyor:

A, İstanbul, Rümeli, Anadolu ehali lûgatleri. B bütün Türk lehceleri, C. Arabça ve Acemce. D. Avru lisanları... ilaah. İkdâm kânuni evvel, Dilimize hizmet makalesi.

Mehmet Necip B. dilin hakiki zenginliğini kelimelerin çoğundan ziyade ma'naca kıymetlerinde görüyordu. Asıl Türkçe basit ve mürekkep unsurlara yazı dilinde manaca kıymet vermeye çalışmak gayelerinden birini teşkil etmekte idi. Bu itibarla ozamanki Türkçülerden ayrı bir görüşe sahipti.

Tabir ve istilâh meselesinde de maziden ayrılıyordu. Şimdiye kadar hernasılsa olan olmuştu. Yabancı dillerden tabir almanın, yabancı unsurlardan ilmi, fenni tabirler yapmanın alehdarlığı. Bu hususta daha ziyade Arapça ve Acemceye hücum ediyordu. Lisanı, ruhu, medenî bir çok sebepler ileri sürerek bu lisansların Türkçeye menbe olamayacaklarını idda ediyordu. Arapça ve Acemce ile Türccenin münasebetinin mutlaka kesilmesi fikir ve emelinde musırdı. [3], [4]

Sami B. (tekellüm ve tahrir) lisanları arasında bir fark aleyhdarı idi. Tahrir lisanı ile tekellüm lisanını birleştirmek taraftarı idi. Ancak merhumun anladığı tekellüm lisanı İzmirde anlaşılandan farklı idi. O, konuşulan Türkçe sarfına tabî' bir tahrir diline benziyordu. Daha ziyade İstanbulda sırf münevverlerin tekellüm lisanı.

İzmirde konuşma dili ile hassaten İstanbulda konuşulan dil kasd edilmeyor bu İstanbulda dahil olarak Anadolu ve Rumeli Türlerinin konuşdukları, anladıkları dildi. İstanbul konuşması ile alâkası yalnız teleffuz ve şive cihetinden idi. Ancak bu mahiyette Türk camî'ası arasında müşterek ve umumî bir dilin te'sisi mümkün olabilecekti. Hülâsa İzmir yalnız ha'zı, münevver zümreyi değil halkı, bütün Türkleri derpiş etmişti.

IV Bu kısa izahdan sonra mazinin, tahsisen Sami Beyin aynen kabul edilen fikirlerine düsturlarına gelebiliriz:

A, Halk diline düşen kelimelerin türkçeleş-

(3) Bu münasebetin kesilmesi hususunda o zamanın maruf Türkçüleri ile Necip Beyin ayrılıkları aşikârdır.

[4] Yeni lisancılarda ilerki makalelerimde tafsil edeceğim vecihle, hassaten Türkceden tabir ve istilâh yapmanın aleyhinde idiler. Bu bapdaki muhafazakârlıkda maziye çok geride bırakmışlar, hatta ona taş çıkarmışlardı.